

Den gränslösa intimitetens etik: Reflektioner kring bareback subkulturen

Salla Peltonen

Tim Dean:

Unlimited Intimacy – Reflections on the Subculture of Barebacking

(Chicago and London: The University of Chicago Press, 2009.)

Tim Deans senaste bok *Unlimited Intimacy – Reflections on the Subculture of Barebacking* (2009) utgör ett utmärkt bidrag till den queerteoretiska litteraturen, framförallt gällande frågor kring psykoanalys och pornografi och om barebacking – oskyddat sex, i detta fall mellan män med samma, eller olika hiv-status. Fenomenet som vuxit fram under 1990-talet har väckt kontroverser inom såväl gayrörelsen som inom akademiska diskussioner kring ämnet. *Unlimited Intimacy* är en intellektuell och välkommen kommentar till de diskussioner som förs om och i gaykulturen gällande sexuella möten, maskulinitet och HIV samt frågor om hälsa, risk och intimitet. Deans studie i barebacksubkulturens uttrycksformer, praktiker, institutioner och ideologi är även en kritisk kommentar på samtida förståelser av och diskussioner kring släktskap, reproduktion, sexualitet, etik, fantasi, identitet, intimitet, sex och framförallt begär. Trots att Dean påpekar att boken inte utgör en traditionell antropologisk eller etnografisk studie utan är en reflektion över hur vi kan tänka kring bareback subkulturen, är detta en av de bästa 'etnografiskt antropologiska' böcker jag läst. Det faktum att Dean strävar till att förstå ett fenomen som han själv

delvis är delaktig i gör att analysnivån fördjupas och sker på ett insiktsfullt sätt. En styrka med boken är att författaren ur ett inifrån perspektiv går i dialog med en kultur av outsiders han själv relaterar till och därmed tar han inte ställning till hur man bör förhålla sig till barebacking överlag.

Gällande frågor kring forskningsetik och antropologins filosofi är boken ett gott exempel på hur man kan förstå det främmande och främmandegöra det bekanta, men framförallt på hur konstitutivt en öppen inställning är för att uppnå en fördjupad förståelse av det som forskas i. Deans analys av barebacksubkulturen utgår ifrån empiri som utgörs av online web cruising, egna observationer och bareback pornografi som en form av dokumentarism. Syftet med boken är enligt Dean att försöka motstå enkla och bekväma positioner som demoniserar eller fördömer. Deans intresse för subkulturen är genuint intellektuellt. Bokens teoretiska diskussion som förankras i både queerteori och psykoanalys, innebär att Deans begärsbegrepp varken är psykologiserande eller identitetspolitiskt förankrat. Snarare framstår begär som ett begrepp att tänka med, och ett sätt genom vilket en djupare förståelse för subkulturen och dess språk kan uppnås. Samtidigt drar Dean konklusioner vars giltighet sträcker sig bortom frågor kring subkulturer och queersexualitet överlag. Dean poängterar även att hans syfte med boken är att diskutera barebacksubkulturen bortom frågor kring identifikation och erkännande.

Boken utgör ett undantag bland den vetenskapliga litteratur som finns kring ämnet eftersom Dean överhuvudtaget inte går in i diskussioner som antingen psykologiserar eller patologiserar 'Barebackers', som vill

SQS
1/2011

66

Queer Eye
Reviews

Salla
Peltonen

förklara barebacking som t.ex. ett uttryck för internaliserad homofobi eller som riskfyllt beteende till följd av depression. Snarare lägger Deans angreppssätt vikt vid *förståelse*, i detta fall genom en kulturbetonad analys av queerkulturens queera former. Dean talar för ett etiskt förhållningssätt som varken fördömer eller glorifierar barebacking som en subkultur eller dess medlemmar. Detta är en av bokens största styrkor, det etiska förhållningssättet innebär eftertänksamhet, reflektion, *tänkande* och en kritisk granskning av ens egna förförståelser. Osäkerheten kring hur förhålla sig till barebacking och subkulturens begär för HIV är Deans utgångspunkt och därmed utmanar boken även läsaren till att själv reflektera kring de frågor Dean presenterar oss för.

Den centrala frågan för boken är hur vi skall förstå uppkomsten av barebacking som en subkultur. Boken handlar därmed inte endast om kondomlöst sex, eller om HIV utan om fantasier och begär inom ramarna för det icke normativa. Trots att boken är en studie i ett fenomen som väcker starka reaktioner som tenderar att vara moraliserande och negativt affektiva, lyckas Dean göra läsaren familjär med subkulturen. Detta är trots allt ett nytt kapitel i sexualitetens historia, den stigmatisering som hi-viruset fört och för med sig blir nu centrum för begär, sexualitet och sex. Frågan om hivstatus är central, och frågan som Dean själv ställer som central för sina reflektioner i bokens första kapitel är varför vissa män väljer att göra ett virus till centrum för sina erotiska liv? Frågan är allt annat än retorisk.

Genom att närma sig oskyddat analsex via ett begrepp som gränslös intimitet, gör Dean en skillnad mellan huvudlöst knullande och meningsfullt sex. För barebacking som aktivitet då det handlar om att ge eller få HI-viruset, handlar på alla sätt och vis om mening. Barebackers knullar gränslöst just för att de har ett annat perspektiv på framtiden än det som definieras av den folkliga attityden till HIV som Risk, Sjukdom och Död. Snarare blir 'leken med viruset' ett sätt att institutionalisera och skapa

nya former av relationer och släktskap. Enligt antropologins konventionella förståelse av släktskap skulle barebacksubkulturens praktiker knappast räknas som släktskap alls, men den empiri som Deans diskussioner utgår ifrån visar tydligt att det handlar om relationalitet, om brödraskap vilket utmanar vår förståelse av vad begrepp som släktskap, intimitet, incesttabu vanligtvis hänvisar till. Barebackers utgör i Deans ramverk en subkulturell gemenskap inom vilken frågan om HIV är central, men som inte endast handlar om att utbyta virus utan även destigmatisera kulturella förståelser av HIV och dess följder. Det är viktigt att notera att barebackers här syftar på män som aktivt, medvetet och intentionellt har kondomlöst sex med andra män, vilket även som Dean uttrycker det, innebär att ha sex med ett virus. Det handlar alltså inte om oskyddat sex i sig, vilket trots alla skydds- och preventivkampanjer är något de flesta oberoende av kön eller vem de har sex med engagerar sig i, utan om en specifik kontext där HIV spelar en betydelsgivande roll.

En stor del av Deans diskussion kring subkulturens språk och självrepresentationer, av vilken pornografin är en del av, rör sig kring HI-virusets osynlighet. Då fetischer vanligtvis handlar om maximal synlighet, blir visualiseringen av viruset en utmaning, i denna kontext. Återigen är Deans angreppssätt att depatologisera och analysera fetischen genom psykoanalysens begreppsapparat och framförlt som fantasi. Deans förståelse av begär blir här centralt. Genom att tala om begär bortom kön eller snarare bortom könsskillnad och identitet, situerar Dean begär inte endast i teoretisk mening, i olika kontexter. Dean diskuterar hur begär tar sig i uttryck på olika sätt utan att reduceras till en fråga om "jaget" eller "identitet". Denna tes är relaterad till Deans forskningsetiska projekt som betonar ett man inte behöver identifiera sig eller disidentifiera sig med 'barebackers' för att ta subkulturen på allvar. Dean kommenterar även effekten detta får för diskussioner om ras och olika begärsekonomier. Ifall inte begäret har en form och handlar om skillnad eller identitet, då kan

heller inte t.ex. ”mellanrasligt” begär reduceras till en fråga om identification eller stereotypisering. Deans diskussion om fetischen som utgår ifrån en queerkritik av psykoanalysens grundantaganden, utgör även ett inlägg i en större diskussion gällande den poststrukturalistiska kritiska teorins betydelse för teoretisering kring begär och sexualitet. Den konstitutiva öppenhet som Deans angreppssätt karaktäriseras av handlar inte endast om ett ställningstagande gentemot barebacking som subkultur, utan innebär även en nyevaluering av vissa av den kritiska teorins angreppssätt. Dean kritiserar tanken om att mellanrasligt begär, t.ex. begär för den vita mannen överhuvudtaget bör förstås i termer av idealiseringen av vithet och hela den ideologi som detta medför. Att likställa idealiseringen av en viss ras och dess kulturella uttrycksform (begär för svarta män = rasistiskt) med begär utgör en totaliserande konstruktivistisk tes där man dels går med på att begär reduceras till identiteter och skillnader (får en form) och att det inte finns andra utvägar än för diskursens makt att definiera oss.

Unlimited Intimacy handlar på många sätt om gränser och gränslöshet, hur normativa gränsdragningar bryts både i subkulturens språkbruk och pornografi, hur HIV som utgjort gränsen per se för sexuella möten (materialiserat via kondomen) inte bara skapar en ny subkultur som omvandlar våra tolkningar kring intimitetsformer och släktskapsband, men även hur denna subkultur skapar sina egna gränsdragningar och regler.

Bokens sista kapitel *Cruising as a way of life* är en moralfilosofisk diskussion kring alteritet och etik. Det är även i det sista kapitlet som Deans kritiska kommentarer gällande vissa aspekter av barebacksubkulturens former framgår, vilket relaterar till samhällsliga fenomen som handlar om privatiseringen av det offentliga rummet och de följer detta fått för offentliga sexkulturer samt möten med främlingar. Även i detta avslutande kapitel är öppenhet ett centralt tema. Genom att ställa frågan varför inte främlingar skulle vara älskare och trots detta fortgå vara främlingar

diskuterar Dean både figuren kring främlingen och erotiska möten som etiska frågor utan att diskutera dessa i termer av säkert sex gällande ansvar för hygieniska praktiker och undvikandet av sjukdomar. Deans kritik riktar sig mot en allmän trend som även avspeglas i den queera subkulturen som reflekterar en förändring i inställningen till sexuella möten, och därmed till andra människor. Cruising handlar för Dean inte endast om att vara ute efter sex, utan om att öppna sig inför världen. Intimitetens risker eller rädslan för öppenhet är enligt Dean mera djupgående än rädslan för sjukdomar, där det senare, snarare kan fungera som ett avståndstagande från att engagera sig i den andra. Sex med främlingar innefattar möten där den andra förblir främmande och därmed omöjlig att reducera till en idealbild, varken av den andra eller av en själv. Även denna moralfilosofiska diskussion innefattar en kritik av identitets- och identifikationspolitik, och framförallt den plats 'identitet' får i mänskliga relationer. Att identifiera, eller erkänna en annan i termer av identitet är per definition reduktivt och därmed karakteristiskt för en sluten inställning till andra människor. Identiteter är enligt Dean inte bara illusoriska, utan är även oetiska. Trots att jag ställer mig skeptisk till Deans poängterande av en *opersonlig* etik, där den andras främlingskap bör förbli främmande, finns det en genuin fråga i Deans tänkande kring hur vi förhåller oss till andra människor oberoende om det handlar om sexuella möten eller inte.

Unlimited Intimacy är en bok som berör både forskningsetiska, queerpolitiska och moraliska frågor, samtidigt som den utgör ett utmärkt bidrag till den existerande litteraturen inom queerantropologin. Jag rekommenderar boken varmt för all som är intresserade av frågor kring psykoanalys och queerteori och kultur, pornografiforskning, kulturstudier och moralfilosofi och som framförallt vill få en djupare förståelse för barebackingsubkulturen och dess olika uttrycksformer.